

EKONOMİ, KÜRESEL KRİZDE KAYBETTİKLERİNİ TELAFİ EDİYOR MU?

Ahmet YETİM

2008'de başlayıp geçen yılın ortalarına kadar devam eden küresel krizde Türkiye ekonomisinde görülen çift haneli küçülme, yoğun iflaslar geride kaldı.

Geçen yılın son çeyreğinden itibaren ekonomi yeniden genişleme trendi yakalamasına rağmen, geriye doğru son üç yıllık periyotta ekonomide ortalama büyüme hızı yüzde 1 civarından öteye gidemedi.

Özellikle krizin en fazla hissedildiği yıl olan 2009'un I., II. ve III. üç aylık dönemlerde ekonomi sırasıyla yüzde 14,6, yüzde 7,6 ve yüzde 2,7 oranlarında daralma gösterdi.

Dünya ülkeleri genelinde ekonomilerin genişlemeye başlamasının genelde dış, özelde ise iç talebi uyarması, sıcak para girişlerinin artmaya başlamasıyla birlikte 2010 yılında ekonomide yeni bir toparlanmanın da tetikleyicisi oldu.

Büyüme hızı ilk iki çeyrekte sırasıyla yüzde 11,7 ve yüzde 10,3 artış gösterdi. Bir anlamda ekonomi geçen yıl kaybettiğinin rövanşını bu yıl geri aldı.

Tablo 1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Yıl	(%)
2007 1.dönem	8,1
2007 2.dönem	3,8
2007 3.dönem	3,2
2007 4.dönem	4,2
2007 Yıllık	4,7
2008 1.dönem	7,0
2008 2.dönem	2,6
2008 3.dönem	0,9
2008 4.dönem	-7,0
2008 Yıllık	0,7
2009 1. dönem	-14,5
2009 2. dönem	-7,7
2009 3. dönem	-2,9
2009 4. dönem	6,0
2009 Yıllık	-4,7
2010 1. Dönem	11,7
2010 2. Dönem	10,3

Kaynak TÜİK, 2010

Ancak yılın üçüncü ve dördüncü çeyreklerinde baz etkisinin zayıflaması-ortadan kalkması ve talep artışının görece de olsa frenlenmesiyle, ekonominin nabızı yavaşlayacağından, dönemsel büyüme hızları da otomatik olarak yavaşlayacaktır.

Son olarak revize edilen ekonomik programda, 2010 yıl sonu büyüme hızının yüzde 3,5'den yüzde 6,8'e yükseltilmiş olması, büyüme beklentilerinin katlandığını göstermekteyse de son iki yılda total büyüme hızında ortalama yüzde 2-3 aralığının aşılamadığı da tablonun bir başka yüzünü oluşturuyor.

Ekonominin son 3 yıllık büyüme hızı nüfus artış hızının altında kaldığı için, 2010 yılı kişi başı geliri önceki yıllara göre artış göstermek bir yana azalmıştır.

Geçmiş yıllarda büyümenin en önemli itici gücü konumunda bulunan ihracat da ekonominin gelişiminde eski güçlü desteği verememektedir.

Bu yılın ilk 9 ayında 82,8 milyar dolar olarak gerçekleşen ihracat rakamları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,5 artış gösterdi.

İlk dokuz aylık ihracat trendinin yılın son üç aylık döneminde de devam etmesi halinde revize edilen 111.7 milyar dolarlık hedefe ulaşması mümkün görünmektedir.

Bununla birlikte ihracatın 2008 yılında 132 milyar dolar olduğu dikkate alındığında kriz öncesi düzeyin oldukça uzağında kalındığı görülmektedir.

Oysa ekonomide daha sağlıklı bir büyüme rotasının tutturulabilmesi için ekonominin ithalat cephesinden çok ihracat cephesinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

İhracattaki sönüklüğe rağmen ithalat artışı hız kesmeden devam etmektedir.

İthalatın yılsonunda geçen yıla göre yüzde 26 artması beklenmektedir.

Yılın Ocak-Ağustos dönemini kapsayan ilk 8 ayında 114,9 milyar dolar olan ithalatın yılsonunda program hedefi olan 153 milyar doların oldukça üzerine çıkacağı, hatta 170 milyar doları aşacağı görülmektedir.

İhracat-ithalat makasının ithalat lehine açılması dış ticaret açığı ve cari işlemler açığının giderek daha fazla borçlanma, daha fazla özelleştirme-mülk satışı ya da daha fazla sıcak para ile finanse edileceği anlamına da geliyor.

Bu yıl dış ticaret açığının geçen yıla göre yüzde 70 gibi bir artışla, geçen yılki 38,8 milyar dolar değerinden bu yıl 65,8 milyar dolara yükselmesi beklenirken, ihracatın ithalatı karşılama oranının yüzde 60'a kadar gerileyebileceği öngörülmektedir.

Büyümenin ithalata, ihracatın ithalata bağlı olduğu bu döngü, aynı zamanda küresel krizlere de açık bir yapıyı temsil etmektedir.

Böyle bir yapıda cari açığın sorunsuz finanse edilebilmesi önem taşımaktadır.

Ancak 2009 yılında 13,9 milyar dolara kadar gerileyen cari açık 2010 yılında çığ gibi artış göstermiş ve geçen yıl sekiz ayda 8 milyar 735 milyon dolar olan cari açık bu yılın aynı döneminde 27 milyar 978 milyon dolara ulaşmıştır.

Yüzde 220 artış anlamına gelen cari açıkta program hedefinin yıllık 18 milyar dolar olduğu dikkate alındığında 2010 sonunda 39,3 milyar dolarlık düzeltme hedefini de aşarak 40 milyar doların da üzerine çıkacağı ve milli gelirin yüzde 5-6 aralığında paya sahip olacağı anlaşılmaktadır.

Bu özellikle yurt dışı kanallardan gelebilecek dövizde tıkanma olması halinde yeni bir finansman sorununun ortaya çıkabileceği anlamına geliyor.

Kaldı ki herhangi bir döviz krizi yaşanmasa bile sürekli kontrol edilmesi gereken bir hastalık habercisi olarak ekonomik aktörler üzerinde tedirginlik yaratabilecektir.

Ancak 70-75 milyar dolardan aşağı düşmeyen ve artma eğilimini koruyan döviz rezervleri cari açık cephesinde şimdilik ciddi bir döviz sıkıntısı yaratmayacağını göstermektedir.

Ancak sinai ve ihracatta, daha fazla ithalat artışı doğurmayacak bir yapının dizayn edilmesinin, fazla zaman geçirmeden planlanması gerektiğine de işaret ediyor.

Ekonomide büyümenin motoru olan, bu yıl çift haneli büyüme rakamları görmesine rağmen son iki yıldır küçülen sanayinin yeni bir perspektifle ele alınması gerekiyor.

Yatırımdan-üretim yapılacak planlamaların, yeni ve etkili teşvik mekanizmalarıyla da desteklenmesi gerektiği açıktır.

Bu kapsamda özel sektör-kamu entegre projelerine ihtiyaç duyulmakta olup, siyasi gündemin ekonomide gelişmeleri desteklemesi gerekmektedir.